ISSN 2078-6794. Вісник Львівського університету. Серія мист-во. 2026. Вип. 28. С. 208–223
Visnyk of the Lviv University. Series Art Studies. Issue 28. P. 208–223

**УДК 792.01.03(477.86-25)"191/194":070.448(4)**
DOI: http://dx.doi.org/10.30970/vas.28.2026.208-223

# УКРАЇНСЬКА ПРОФЕСІЙНА ТЕАТРАЛЬНА СПРАВА У СТАНИСЛАВОВІ (ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ): ДО ПИТАННЯ СПАДКОЄМНОСТІ

**Роман ЛАВРЕНТІЙ**

ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4434-6647
*Львівський національний університет імені Івана Франка,*
*кафедра театрознавства та акторської майстерності*
*імені Богдана Козака,*
*вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008*
*e-mail: roman.lavrentii@lnu.edu.ua*

Проаналізовано історію становлення українського професійного театрального життя у Станиславові (Івано-Франківську) на архівних матеріалах, спогадах театральних діячів та публікаціях в українській та іншомовній пресі. Простежено найважливіші етапи його започаткування: від публічної декларації цього наміру (травень 1910), заснування профільного Драматичного товариства (жовтень 1910) та відкриття аматорського театру при ньому (лютий 1911), який став ядром для розбудовування постійної професійної інституції в місті. Визначено головні фактори подальшої діяльності товариства "Український народний театр ім. Івана Тобілевича" та професіоналізації різних театральних колективів під його патронатом (1911–1939). Особливу увагу присвячено дослідженню питання спадкоємності театральних традицій (та індивідуальних акторських і режисерських траєкторій) міжвоєнного періоду – в діяльності Станиславівського українського театру ім. Івана Франка під час першої радянської окупації західноукраїнських земель (1939–1941), німецької окупації (1941–1944) та повоєнному театральному житті Івано-Франківська.

Актуальність дослідження зумовлено недостатнім вивченням історії національного професійного театрального життя українців в Івано-Франківську через табуйованість теми у радянському театрознавстві, знищення документальних джерел та вимушене мовчання свідків до кінця 80-х років XX ст., а також через надмірну його міфологізацію у науково-популярних публікаціях перших років незалежності України.

Крім того, наукова реконструкція театрального життя міста упродовж складного XX ст. – як безперечно дискретного, проте цілісного у своїй тяглості культурного процесу, – сьогодні є одним із важливих інструментів для деколонізації національного мислення.

*Ключові слова:* професійний театр, регіональні осередки Галичини, Володимир Янович, Кость Вишневський, Український народний театр імені Івана Тобілевича, Володимир Блавацький, Микола Бенцаль, Станиславівський (Івано-Франківський) український театр ім. Івана Франка, Франківський драмтеатр.

© Лаврентій Роман, 2026

**Постановка проблеми.** Історія національного професійного театрального життя українців в Івано-Франківську (до 1962 р. – Станиславів, Станіслав) досі залишається недостатньо дослідженою, попри те, що з відновленням незалежності України цю тему висвітлювали численні науковці, з'явилася низка науково-популярних нарисів, у яких фрагментарно розглянуто найбільш визначні періоди чи відображено постаті окремих театральних діячів. Через табуйованість теми у радянському театрознавстві, знищення документальних джерел та вимушене мовчання свідків майже до кінця 80-х років XX ст., а також через дещо стихійне опрацювання теми у 90-х – на початку 2000-х років сформувалося дещо неоднорідне бачення театрального процесу першої половини XX ст., у якому поодинокі факти не складаються в цілісну картину. Тих, хто маргіналізував українську культуру, цілком задовольняла така оптика – підкреслення "неповноцінності" західноукраїнського сегмента аж до приходу радянської влади у 1939 р. Сьогодні ж маємо обов'язок по-новому переосмислити розкидані історичні факти, визначити їхню вагомість, самодостатність, простежити певну логіку та послідовність, а відтак дослідити питання спадкоємності театральних традицій, існування значних професійних напрацювань у різні часові періоди та їхній перебіг одне в одне (попри зміну політичних режимів та інші трагічні обставини).

**Формулювання цілей статті. Мета статті** – наукова реконструкція та ідентифікація основних етапів професійного театрального життя Станиславова/Івано-Франківська упродовж першої половини XX ст. як безперечно дискретного, однак цілісного у своїй тяглості культурного процесу, а також обґрунтування спадкоємності, часом неочевидного зв'язку між напівпрофесійними та професійними театральними колективами в місті, які працювали в одному руслі, скоординовано реалізуючи програму розбудови національного професійного театру. Виділення такої парадигми, чітке окреслення основних етапів та способів трансформації сприятимуть кращому усвідомленню нашого культурного спадку і стануть ще одним із важливих інструментів для деколонізації національного мислення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Історію українського театру у Станиславові/Івано-Франківську першої половини XX ст. принагідно і лаконічно висвітлювали у працях, присвячених загальному розвитку національної сцени в Галичині [41; 40; 28; 32; 23; 2, с. 45–52]. На жаль, викладена там інформація потребує ретельної перевірки, оскільки, особливо в радянських текстах, свідомо подає факти у заідеологізованому трактуванні.

Безпосередньо і ширше про театральне життя міста йдеться у діаспорному збірнику матеріалів "Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріялів до історії Станиславова і Станиславівщини" 1985 р. [1], окремі тексти з якого передруковано у хрестоматії "Моє місто. Хрестоматія з історії Івано-Франківська" (2012), упорядкованій Іваном Монолатієм [29]), а також у вітчизняних виданнях, що виходили після відновлення незалежності [33; 42]. Про діяльність провідного галицького колективу – Українського народного театру ім. І. Тобілевича, який вийшов з Івано-Франківська – йдеться в науково-

популярних виданнях Р. Затварської "Корифеї галицьких театрів" [9], В. Морозюка "Галицький театр ім. Івана Тобілевича" [30]; наукових публікаціях І. Полякової та І. Дейчаківської "Діяльність Українського народного театру ім. Івана Тобілевича" [34] та ін. Р. Лаврентій опублікував низку статей про Театр ім. І. Тобілевича [15–17], дослідив діяльність багатьох театральних колективів, зокрема трупи під керівництвом Івана Когутяка [19], Юрія Кононіва [20] та інших, на основі яких у 1939 р. було створено державний театр (ширше див. у дисертаційному дослідженні Р. Лаврентія [18]).

Видання чи окремі публікації, присвячені історії Івано-Франківського обласного українського музично-драматичного театру ім. Івана Франка, зазвичай мало уваги присвячують "передісторії", лише фрагментарно описано професійне театральне життя у місті та регіоні до 1939 р. Це була вимушена тенденція у радянському театрознавстві, проте вона за інерцією деякий час мала місце й у незалежній Україні [8].

Єдиним масштабним монографічним дослідженням багатогранної картини театрального життя Станиславова/Івано-Франківська першої половини XX ст. сьогодні є праця Л. Романюк та М. Черепанина "Музичне і театральне життя Станиславова" (2016) [37]. У цій праці вперше на архівних матеріалах розкрито історію Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича" та перших його театральних колективів. Однак діяльності професійного театру під однойменною назвою та під патронатом Товариства у 20–30-х роках XX ст. в монографії приділено недостатньо уваги, що, ймовірно, зумовлено широким діапазоном охоплених дослідженням питань.

Важливим для розуміння історії театру в Івано-Франківську є колективна монографія "Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська" (2012), видана під керівництвом Г. Карась і в якій широко висвітлено історію театрального життя в місті [14]. Однак тезу про спадкоємність театральної традиції в місті першою сформулювала Г. Бабинська: "Попередником театру [ім. І. Франка] був «Український народний театр ім. І. Тобілевича»" [10, с. 418].

Отже, є потреба детальніше вивчити питання спадкоємності не лише між театральними напрацюваннями, які від 1911 р. забезпечувало містові Драматичне товариство "Український народний театр ім. І. Тобілевича" (завдяки своїм професійним трупам та напіваматорським колективам), та Українським державним театром ім. Івана Франка, який постав у 1939 р., а й проаналізувати природу зв'язку між багатьма іншими різними театральними колективами, які забезпечували культурне життя у місті та регіоні в першій половині XX ст.

**Виклад основного матеріалу.** Досі остаточно не деконструйована радянська та пострадянська парадигма вивчення історії українського театрального життя на західноукраїнських теренах принципово виділяє два періоди: "до 1939 року" та "подальші роки", з акцентом на "позитивних змінах" під радянським пануванням (удержавлення театру, стаціонарна робота, можливість мистецького зростання), ідеологічно спрощуючи складний культурний процес та нівелюючи національні напрацювання українців, що не вписувалися в координати нав'язаного уявлення про "благотворний вплив" культури окупанта.

Утім, історичні документи свідчать про дещо інше. Насправді Станиславів/Івано-Франківськ у першій половині ХХ ст. був важливим осередком українського театрального життя (після Львова, де був професійний театр від 1864 р.). Саме тут на західноукраїнських землях у травні 1919 р. постав перший державний театр – *Державний театр Західної області Української Народної Республіки* [41, с. 158], який, однак, під натиском польських військ відступив разом із Українською Галицькою Армією за Збруч. Наступний етап оживлення професійного театрального життя у місті відбувся у 1928–1931 рр., коли на основі напіваматорського гуртка при Драматичному товаристві "Український народний театр ім. І. Тобілевича" було створено професійний "стаціонарний" Український народний театр ім. І. Тобілевича (далі – УНТ ім. І. Тобілевича). Мистецьке керівництво очолювали видатні актори і режисери Я. Давидович (1928–1929), В. Блавацький (1929–1930), М. Бенцаль (1930–1933, 1935–1938), Й. Стадник (1933–1935, з перервами). Правда, стаціонарна робота УНТ ім. І. Тобілевича тривала лише до 1931 р. [7], проте цей колектив усі роки свого існування залишався у сфері мистецького впливу Станиславова (театр перебував під протекторатом уже згаданого Драматичного товариства), водночас у різні роки маючи статус загальнокраєвого, тобто користуючись протекторатом Кооперативу "Український театр" у Львові та обслуговуючи Львівське, Тернопільське та Станиславівське воєводства. Попри відсутність державної підтримки та значні перешкоди, які чинила цьому колективові польська адміністрація (Галичина перебувала у складі Польщі у 1918–1939 рр.), театр зумів заручитися підтримкою українських громадських інституцій та працювати на високому ідейному та мистецькому рівні, виконуючи функцію національного. З метою зміцнення економічного та мистецького потенціалу в 1938 р. колектив об'єднано з іншим знаковим Театром "Заграва" – в Український народний театр ім. І. Котляревського (керівники: М. Бенцаль (1938), В. Блавацький (1938–1939); стаціонарна база – Коломия).

Мистецький рівень УНТ ім. І. Тобілевича та його спадкоємця УНТ ім. І. Котляревського був не нижчим від середньостатистичного українського радянського – державного – театру. Особливо помітні мистецькі постановки зробив режисер-реформатор В. Блавацький – апологет ідей та практики Л. Курбаса щодо модернізації української сцени, який мав досвід роботи у харківському театрі "Березіль". Він – як "режисер-експериментатор, міцно опертий на національному ґрунті", [22] – відкидав побутові шаблони виконання, покладав смислове навантаження на умовні засоби сценічної виразності, універсалізуючи проблематику твору, підносячи образи до рівня символу. Інший мистецький керівник і режисер М. Бенцаль дотримувався не таких радикальних підходів, однак у репертуарній політиці проводив чітку національно-патріотичну лінію, ставлячи і класичні українські побутові та історичні п'єси, і нову українську та західноєвропейську драму, і безпосередньо співпрацюючи з молодими авторами. Особливою його знахідкою стало поєднання серйозного, патріотичного звучання з популярними

музично-розважальними жанрами – витворення модерної української оперети (Я. Барнич, М. Гайворонський).

Для розуміння разючої естетичної і політичної дистанції між репертуарними здобутками УНТ ім. І. Тобілевича і радянських театрів 30-х років ХХ ст. зіставимо головні ідеї найвідомішої його оперети "Шаріка" Я. Барнича (1936, патріотичне звучання, тема національної пам'яті, прославляння української армії – Українських Січових Стрільців) та найвідомішої оперети, створеної у той час в УРСР – "Весілля в Малинівці" О. Рябова на лібрето Л. Юхвіда і М. Аваха (1937, дискредитація національно-визвольного руху українців, прославляння радянської армії). Зіставлення риторичне, однак його варто зробити, щоб чіткіше було зрозуміло, чому радянська окупаційна влада так намагалася провести "роздільну лінію" між попередніми здобутками національної сцени в Галичині та новостворе-ними радянськими театрами, які в риториці окупанта обов'язково мали бути "кращими".

***Драматичне товариство "Український народний театр ім. І. Тобілевича" у Станиславові 1910–1939 рр.***

Показовою є також доля у 1939 р. Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича" у Станиславові та його меценатa, директора, зусиллями якого відбулася трансформація напіваматорського колективу у провідний національний театр краю у 1928–1931 рр. Віцедиректора Державного банку краєвого господарства, підприємця, який співпрацював з автомобільною компанією "Форд", доктора Костянтина Станіслава Прус-Вишневського радянська влада репресувала. Драматичне товариство – національну інституцію, яка у надзвичайно несприятливих для українців умовах (під владою Австро-Угорщини до 1918 р. та Польщі до 1939 р.) забезпечувала належний рівень українського театрального життя в регіоні, – радянські окупанти ліквідували. Як низку інших осередків національного життя українців у Галичині, як символ нерозривності театральної традиції (попри значні перерви в існуванні самого театру при Драматичному товаристві) сучасні івано-франківські дослідники виділяють такі періоди активності театру під його безпосереднім протекторатом: 1911–1914, 1918–1920, 1921–1927, 1927–1938 рр. [9; 30; 34].

Наголосимо на важливості втіленого цим Товариством проєкту. Зважаючи на приклад товариства "Руська бесіда" у Львові, яке від 1864 р. опікувало національний театр в Галичині (за десятки років змінилося декілька колективів, але залишалася сталою "марка": Руський (Український) народний театр товариства "Руська бесіда"), активна українська громада Станиславова на початку ХХ ст. поставила собі, здавалося б, непідйомне на той час завдання – заснувати в місті постійний професійний український театр (первинно це мав бути "Постійний руський театр ім. Тараса Шевченка") [47; 35]. Задекларований публічно у травні 1910 р. намір опосередковано продовжено у створенні профільної інституції – Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича" у Станиславові 10-го жовтня та затвердження його Статуту [39] 13-го листопада на перших статутних зборах [11]. Запис у Кадастрі товариств міста Станиславова та воєводства (з датою реєстрації та

реєстраційним номером від Галицького намісництва: L. XIII. 4417/1. ex. [1] 910. 10/X) чітко фіксує профіль діяльності товариства: "Плекання та розвиток драматичного мистецтва українською мовою" [13], а в Статуті уточнено механізм: шляхом створення національного театру та забезпечення його стаціонарної роботи [39]. Однак сам театр при Товаристві вдалося відкрити дещо згодом – прем'єрою вистави "Наталка Полтавка" І. Котляревського 12-го лютого 1911 р. [3]. (Таке детальне уточнення щодо хронології подій ми зробили з огляду на низку неточностей у датах, які подають навіть сучасні дослідники історії театру).

Війни – Перша світова, українсько-польська за Галичину та радянсько-польська – фатально позначилися на діяльності Товариства та театральних колективів під його протекторатом: окрім людських втрат, вимушених тривалих перерв у роботі, було розграбовано майно Товариства, втрачено документацію, зокрема Книгу протоколів, "Статут товариства" та ін. [36]. Однак голові Товариства – докторові Володимирові Яновичу – лікареві, українському громадському і культурному діячеві, – а також іншим членам вдалося навесні/влітку 1921 р. повністю відновити діяльність Товариства та забезпечити стабільну роботу свого на той час аматорського театрального колективу під тією ж назвою – Український народний театр ім. І. Тобілевича. Показовим для нас є документ (Лист Намісництва від 4-го липня 1921 р. до повітового староства у Станиславові), який офіційно підтверджував легітимність існування Товариства безперервно від 1910 р. та його театральної діяльності [21] (незважаючи на політичні, адміністративні трансформації та зміни держави: Австро-Угорська імперія–Західно-Українська Народна Республіка–Друга Річ Посполита, Польща). Для нас – це важливий аргумент на користь того, що таки можемо факт існування Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича" прийняти за критерій тяглості професійної театральної традиції у Станиславові від 1911 до 1939 р. Звісно, варто пам'ятати про дискретність цього процесу та умовність нашого концепту, адже від задекларованої ідеї до повної професіоналізації театру при Товаристві минуло чимало років. Однак нагадаємо, що польський професійний театр у місті було створено у середині 30-х років XX ст., хоча Польське музичне товариство ім. С. Монюшка задекларувало цю ідею ще у 1878 р. та регулярно організовувало театральні заходи.

У 1939 р. функцію утримання театру взяла на себе держава (УРСР). Це – "лінія розриву" на інституційному рівні, а на рівні особистих доль театральних діячів, на рівні театральної традиції простежуються більш тяглі зв'язки. Також важливо наголосити, що попри тривалий аматорський та напіваматорський період і статус театральних колективів Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича" у Станиславові день заснування цієї інституції (10.10.1910) та відкриття театру при ній (12.02.1911) можна вважати юридично задокументованими офіційними датами початку професійного театрального життя міста (пам'ятаючи про умовність цього статусу).

***Станиславівський український театр ім. І. Франка: 1939–1941, 1941–1944, 1944–1945; 1945–...***

З початком Другої світової війни частина українських мандрівних колективів продовжувала діяти, звівши свій репертуар до нейтральної побутової "класики". Однак радянська окупаційна влада з другої половини вересня 1939 р. кардинально змінила характер культурного життя. По-перше, урядовими розпорядженнями театри було змушено перейти на стаціонарну роботу: майже півтора десятка мандрівних театральних труп зосередилися в обласних центрах та стали основою нових обласних чи міських театрів з державним забезпеченням. По-друге, жорсткий державний контроль за засобами ідеологічного впливу, театру зокрема, не давав змоги розвивати напрацьовані театральні традиції, змушуючи акторів і режисерів "переймати" радянські зразки сценічного мистецтва. Для цього діячів зі східної та центральної частин УРСР, об'єднували із колективами театрів Східної Галичини та Західної Волині.

Колишні "тобілевичівці" (де-факто актори УНТ ім. І. Котляревського) опинилися у Львові, ставши осердям Українського державного театру ім. Лесі Українки (первинна самоназва: "ім. Т. Шевченка"). І лише частина з них згодом переїхала працювати до Станиславова (зокрема подружжя Лавра та Клавдії Кемпе, Олександр Яковлів та ін.). Натомість до Станиславова прибули актори з колишніх приватних театрів І. Когутяка, Ю. Кононева, Р. Войтовича, Я. Стадника, С. Крижанівського, долучилися актори з польського Станіславського театру С. Монюшка – так постав Станиславівський державний український театр ім. Івана Франка [12].

Очолив новостворений театр Іван Когутяк, людина, тісно пов'язана зі Станиславовом (уродженець передмістя Княгинина) і театральним життям міста. Зокрема, у 1913–1914 рр. він керував напівпрофесійним колективом Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича"; виконував адміністративну роботу в "Українському театрі в Чернівцях" (1918), який де-факто базувався у Станиславові; а згодом мав низку власних театрів (1919 р. – "професійний" театр при товаристві "Українська хата"; у 1920 р. заснував Український рухомий драматичний театр (від 1922 р. – Український даматичний театр під дирекцією Івана Когутяка) та ін.), з якими гастролював теренами Галичини й Волині. У 40-х роках ХХ ст. він працював у Коломиї як актор, режисер і керівник Окружного театру, а в 1952–1956 рр. продовжив професійну діяльність в Івано-Франківську на посаді заступника директора Станиславівського обласного українського музично-драматичного театру ім. І. Франка [19].

Цей біографічний екскурс потрібен не лише для того, щоб проілюструвати заплутаність життєвих траєкторій театральних діячів, а насамперед, щоб показати те, як створений у 1939 р. театр акумулював попередній людський і мистецький потенціал Станиславова та регіону, а також підкреслити у цих процесах роль "творчого спадку" Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича".

Також хочемо наголосити на тому, що історія Станиславівського (Івано-Франківського) українського театру ім. І. Франка також не є монолітним

процесом, а має важливі "лінії розламу", які в радянському театрознавстві намагалися не помічати, щоб не руйнувати концепцію "світлого радянського мистецтва".

Починати треба навіть від дати заснування, в офіційних джерелах сакралізовано дату 20 грудня 1939 р. – затвердження постанови "Про організацію театрів, музичних колективів, будинків народної творчості і театральних музичних закладів у Львівській, Дрогобицькій, Волинській, Рівненській, Станіславській і Тернопільській областях". Однак, гортаючи тогочасну пресу, бачимо, що вже станом на середину листопада 1939 р. український театр активно діє в Станиславові (до речі, не "Станіслав", хоч це вже радянська газета!) [25]. Ще до його офіційного "відкриття" у грудні... Тобто де-факто театр самоорганізовано у вересні–жовтні, а радянська влада лише у грудні офіційно узаконила його існування. Цей, здавалося б, дрібний нюанс допомагає нам засумніватися у чіткості "радянського літочислення", почати розуміти його умовність.

Другим, ще вагомішим аргументом, є тотальне вилучення з офіційного дискурсу у період 1941–1944 рр., який закривали фігуративною фразою, що під час німецької окупації театральне життя було неможливим. Однак у незалежній Україні науковці відкрили цей табуйований період, засвідчивши надзвичайно продуктивну діяльність Станиславівського українського театру ім. І. Франка в той час (В. Гайдабура [4; 5], С. Максименко [24] та ін.). Показовою є також репертуарна політика того часу. Те, що у 1939–1941 рр. радянська влада впроваджувала в ідеологічному та естетичному плані, радикально поглиблюючи розрив із культурою попередньої епохи та впроваджуючи новий, заідеологізований репертуар, зі зміною окупаційного режиму дуже швидко відпало. Натомість щойно державний тиск послабився, театр майже одразу повернувся до мистецьких традицій, які були створені до 1939 р.

Очолювали театр під час німецької окупації О. Хичій та І. Менделюк. До творчої команди, крім згаданого подружжя Лавра і Клавдії Кемпе, входили й інші "тобілевичівці": А. Радванський, Р. Тимчук, М. Слюзар, О. Яковлів, Г. Мінченко-Сіятовський. Останній із названих не лише був актором і режисером театру Драматичного товариства "Український театр ім. І. Тобілевича" у Станиславові в 20-х роках минулого століття, а й певний час визначав стратегію його розвитку. Саме на нього було покладено завдання остаточної професіоналізації трупи, яку згодом довершили його наступники – Я. Давидович, В. Блавацький, М. Бенцаль [30]. Зі зміною ситуації на німецько-радянському фронті у 1943 р. до Івано-Франківська поступово прибували біженці з інших регіонів України, які втікали на захід, не бажаючи знову опинитися під радянською окупацією. Зрештою, у 1944 р. значна частина творчого складу Станиславівського українського театру ім. І. Франка також виїхала за межі батьківщини – спершу до Кракова (Польща), а згодом до Відня (Австрія) [12]. Цю вимушену "евакуацію" театру німецька пропаганда намагалася видавати за звичайні "гастролі". Показово, що, крім особистих речей, ці митці вивезли із собою й те, що збереглося з архіву Українського

народного театру ім. І. Тобілевича. Архівом опікувався Данило Антоневич, пасербок Костя Вишневського, репресованого радянською владою.

Натомість інша частина членів театру, яка залишилася у Станиславові 1944 р., спробувала знову налагодити творчу працю в місті. Однак до їхніх починань радянська влада поставилася ще радикальніше, ніж під час першої окупації: їх "підсилили", перевівши зі сходу УРСР цілу трупу – Другий Харківський український драматичний театр (Золочівський пересувний драматичний театр). 5-го лютого 1945 р. було прийнято рішення Виконкому Станіславської облради депутатів трудящих та оргбюро обкому КП(б)У "Про відновлення роботи Станіславського обласного музично-драматичного театру 2-ї категорії ім. Івана Франка" [26, с. 61], а публічне відкриття відбулося 15-го березня 1945 р. [38].

У контексті нашого зрізу варто звернути увагу на різні трактування цієї події її учасниками та офіційною владою, серед яких бракує одностайності: є і "відновлення", і "продовження" [27], й водночас – заснування цілком "нового театру" [6]. Оскільки відстеженню перебігу кадрового потенціалу з попереднього колективу в кожен новий колектив в контексті театрального життя Станиславова/Івано-Франківська першої половини XX ст. присвячуємо окреме дослідження, то лише коротко зазначимо, що "лінія розриву" 1944–1945 рр. ще разючіша, ніж 1939 р.

Отже, наочно переконуємося у хиткості дотеперішньої позірно "чіткої" схеми історії в Івано-Франківську: вона переривається не лише у 1939 р., коли окупанти "обнулили" всі попередні здобутки Драматичного товариства "Український народний театр ім. І. Тобілевича", по-новому перезапустивши театральний процес, а й у нібито цілісній лінії розвитку Івано-Франківського театру ім. І. Франка: кардинальні зміни простежуються і в 1941 р. (нова окупація, нові умови), і в 1944–1945 рр. (еміграція значної частини колективу, "поповнення/заміна" харківськими акторами). Друга половина XX ст. також має свої вагомі зміни у творчому складі театру, але вони не такі разючі, як у першій.

***Концептуальне узагальнення: історія театру як парадокс про корабель Тесея***

Виникає логічне запитання: яку теоретичну рамку можна було б застосувати, пишучи історію професійного театрального життя в Станиславові/Івано-Франківську чи, зокрема, Івано-Франківського театру? Щоб ця історія не розпалася на поодинокі, не пов'язані між собою фрагменти, щоб не загубити її тяглість, спадкоємність між її елементами... А водночас щоб не було спокуси зробити її "струнною" і цілісною, як її намагалася виструнчити радянська наука, прибираючи з поля зору "незручні" факти.

На нашу думку, тут може стати у пригоді структуралістський принцип, який називають "парадоксом Тесея" або "кораблем Тесея". Це – філософське питання про те, чи залишається предмет тим самим предметом, якщо поступово замінити всі його компоненти. Як у випадку з кораблем, у якому за роки експлуатації під час ремонту замінюють зношені деталі на нові. Колись може настати такий момент, коли в чинному кораблі не залишиться жодної автентичної деталі від його початкової конструкції [43, с. XVII].

Проєктування цього концепту на історію актантів театрального процесу може бути несподіваним, однак в цьому є певний сенс. Так само, як філософи не можуть дати остаточної відповіді на це питання, так і в ситуації з театральною інституцією історикам театру часто доводиться відповідати на питання, на які немає однозначної відповіді. Французький філософ та культуролог Ролан Барт наголошував, що визначальними для ідентичності певного об'єкта є структура, відношення між елементами та його функції (щоправда, він це говорив у літературознавчому контексті та називав цей корабель "Арґо").

Як ми вже зазначали, в історичному контексті функція забезпечення й координування професійного театрального життя українців у Станиславові/Івано-Франківську належала Драматичному товариству "Український народний театр ім. І. Тобілевича" (громадська національна інституція) та його театральним колективам, доки її не взяла на себе держава, доручивши впровадження цього завдання Станиславівському (Івано-Франківському) театру ім. І. Франка. Спадкоємність між цими інституціями не є очевидною, однак її можна простежити. Зрештою, це стосується й спадкоємності між різними формаціями самого Театру ім. І. Франка: вона є очевидною на рівні загальної інституційної тяглості, проте потребує окремого доведення. Порівняння особових списків різних театральних колективів – лише перший етап такої роботи, який уже зроблено. Однак це завдання може стати предметом окремого дослідження.

**Висновки.** Підсумуємо, що написана в наш час історія театру не повинна повторювати шаблонні наративи, аби не стати їхнім заручником. На противагу одній майже сакралізованій даті заснування театру, а відповідно – спрощеній парадигмі, сьогодні намагаємося запропонувати декілька вихідних точок народження колективу, показавши складну картину минулого та можливі сценарії його розвитку. А добрим початком такого розгляду може стати історія професійної театральної справи: від народження ідеї до реальних кроків її втілення – як складний, єдиний, але багатоетапний процес.

Професійне театральне життя українців у Станиславові (Івано-Франківську) першої половини XX ст. було міцною основою 1910–1911 рр. і охоплює багато сегментів, які не завжди є чіткою матрицею. Однак зв'язок між численними колективами все ж простежується, якщо одним із критеріїв "спадкоємності" вважати патронат Драматичного товариства "Український народний театр ім. І Тобілевича", яке майже безперервно діяло в місті від 1910 до 1939 р. Кожна трупа, яка діяла під патронатом цього товариства, була підпорядкована його стратегії, сповідувала ті самі цінності та своєю діяльністю послідовно сприяла забезпеченню професійного театрального життя в місті.

Чіткі лініїж "розриву" в історії професійного театрального процесу були зумовлені переломними політичними та воєнними датами: 1914 рік – Перша світова війна; 1918–1919 рр. – українсько-польська війна та встановлення польської влади; 1939 рік – початок радянської окупації; 1941 – початок німецької окупації; 1944–1945 рр. – поновна радянська окупація. Та, попри це, на рівні особистих траєкторій окремих театральних діячів також можна побачити зв'язок між діяльністю УНТ ім. Тобілевича, УНТ

ім. І. Котляревського й інших колективів (С. Крижанівського, І. Когутяка, Р. Войтовича, Ю. Кононіва) та історією радянського Станиславівського державного українського театру ім. І. Франка. Причому його історію теж варто чітко сегментувати: під час першої радянської окупації західноукраїнських земель (1939–1941), німецької окупації (1941–1944) та повоєнного театрального процесу в Івано-Франківську.

Ужита нами напівпубліцистична формула метафоричного прочитання історії театрального процесу в Івано-Франківську через призму філософського "парадоксу Тесея", попри умовність цього інструменту, все ж є можливим підходом, який дає можливість вловити невловиме. Адже це показує варіативність можливої відповіді на питання про спадкоємність, відкриває якісно новий рівень дискусії без потреби однозначно підтверджувати чи спростовувати.

## Список використаної літератури та джерел

1. Альманах Станиславівської землі : зб. матеріялів до історії Станиславова і Станиславівщини. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1985. Т. ІІ.

2. Боньковська О. Театральне мистецтво на західноукраїнських землях у 1918–1939 роках. *Студії мистецтвознавчі. Театр. Музика. Кіно.* Київ, 2007. Ч. 4 (20). С. 35–52.

3. Ві. Зі Станиславова. Інавґурация українського народного театру ім. Івана Тобилевича. *Діло*. 1911. Чис. 42. С. 4 (Письма з краю).

4. Гайдабура В. Театр, захований в архівах: сценічне мистецтво в Україні періоду німецько-фашистської окупації (1941–1944). Київ : Мистецтво, 1998. 222 с.

5. Гайдабура В. Театр між Гітлером і Сталіним. Україна. 1941–1944. Долі митців. Київ : Факт, 2004. 320 с.

6. Дейнека О. Перші дні... *Прикарпатська правда*. Івано-Франківськ, 1959. № 207. 21 жовт. С. 4 (У нас на Прикарпатті).

7. З Театру ім. І. Тобилевича. *Українське життя*. Станиславів, 1931. 24 жовтня. Ч. 21. С. 3.

8. Затварська Р. Івано-Франківський обласний український музично-драматичний театр ім. Івана Франка. Історія в документах, спогадах, фотографіях. Івано-Франківськ, 2001.

9. Затварська Р. Корифеї галицьких театрів. Коломия : Вік, 1997. 88 с.

10. Івано-Франківськ. Енциклопедичний словник / Ганна Карась, Роман Діда, Михайло Головатий, Богдан Гаврилів. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010.

11. Із Станиславова. *Діло*. 1910. Чис. 250. 9 падолиста. С. 6–7 (Оповістки).

12. Кемпе-Гош К. Театр у моєму житті. *Наш театр. Книга діячів українського театрального мистецтва 1915–1975* / за ред. Г. Лужницького і Л. Полтави. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців української сцени (ОМУС), 1975. Т. І. С. 629–657.

13. Книга реєстрації товариств, організацій та об'єднань Станіславського повіту. *Державний архів Івано-Франківської області*. Фонд 6 (Станіславське повітове староство), опис 1, справа № 49, аркуш 48.

14. Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська: 350-річчю надання місту маґдебурзького права присвячується : [кол. монографія] / Карась Г. (гол. авт. кол.), Дутчак В., Монолатій І., Дундяк І. та ін. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 180 с. + 60 іл.

15. Лаврентій Р. Географія виступів мандрівного театру "Заграва" під керівництвом Володимира Блавацького та театру ім. Тобілевича під керівництвом Миколи Бенцаля.

*"VIVAT ACADEMIA". Всеукраїнська студентська наукова конференція з філології* (Львів, 25–26 квітня 2001 р.) : [зб. тез доп.]. Львів, 2001. С. 44–47.

16. Лаврентій Р. Новаторська вистава "Мина Мазайло" Миколи Куліша на сцені Українського народного театру ім. Івана Тобілевича у Станіславові (1930 рік, режисер В. Блавацький). *Вісник Львівського університету. Серія : "Мистецтвознавство"*. Львів, 2013. Вип. 13. С. 227–243.

17. Лаврентій Р. Український народний театр ім. І. Тобілевича. До творчого портрета. *Просценіум : театрозн. журн*. Львів, 2001. № 1. С. 67–73 ; 2002. № 3(4). С. 105–108.

18. Лаврентій Р. Український театр Східної Галичини 20–30-х років ХХ ст.: процеси модернізації : каліф. наук. праця на правах рукопису : дис. на здоб. вч. ступ. "канд. мистецтвознав."... Київ, 2021. URL: https :// www . academia . edu /127074587/ The _ Ukrainian _ Theatre _ of _ Galicia _ in _ the _1920 s _ and _1930 s _ Modernization _ Processes

19. Лаврентій Р. Українські театри Івана Когутяка (1920–1939). *Вісник НТШ* : Інформаційне видання Світової Ради Наукових товариств ім. Шевченка. Львів, 2010. Чис. 44 (осінь–зима). С. 31–35.

20. Лаврентій Р. Українські театри під керівництвом Юрія Кононева (30-ті роки ХХ ст.). *Вісник НТШ*: Інформаційне видання Світової Ради Наукових товариств ім. Шевченка. Львів, 2011. Чис. 46 (осінь–зима). С. 47–50.

21. Лист Намісництва від 4 липня 1921 року до повітового староства у Станиславові щодо товариства "Український народний театр ім. Івана Тобілевича у Станиславові". *Державний архів Івано-Франківської області*. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 43 (Листування зі Станиславівським воєводським управлінням та органами поліції про затвердження статутів і складу управ музично-театральних товариств в повіті). Арк. 63.

22. Лужницький Г. Блавацький як режисер. *Київ :* журнал літератури й мистецтва. Філадельфія, 1953. Ч. 1. Січень–лютий. С. 37–41.

23. Лужницький Г. Український театр після визвольних змагань. Його ж. *Український театр. Наукові праці, статті, реценції :* зб. праць. Львів, 2004. Т. 1 : Наукові праці. С. 254–314.

24. Максименко С. Український театр у Львові в період німецької окупації (1941–1944). Львів, 2015. 328 с.

25. Маринович А. Український театр в м. Станіславові. *Радянська Україна*. Станиславів, 1939. 15 листопада. № 43. С. 3.

26. Маслюк О. Кадрове забезпечення театрів в Українській РСР (1943–1945). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 53. Т. 1. С. 57–63.

27. Мельник В. Шлях театру. *Прикарпатська правда.* Івано-Франківськ, 1969. № 255. 28 грудня (Верховинські вогні).

28. Мельничук-Лучко Л. Тернистим шляхом. З історії західноукраїнського театру. Львів : Книжково-журнальне вид-во, 1961.

29. Моє місто. Хрестоматія з історії Івано-Франківська / упоряд. Іван Монолатій. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012.

30. Морозюк В. Галицький театр ім. Івана Тобілевича. *Його ж. У світі мистецьких чар*. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2003. С. 6–34.

31. Наш театр. Книга діячів українського театрального мистецтва... / за ред. Г. Лужницького і Л. Полтави. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : Об'єднання мистців української сцени (ОМУС), 1975. Т. I ; 1992. Т. II.

32. [Пилипчук Р.]. Західноукраїнський театр на шляху до возз'єднання. *Шляхи і проблеми розвитку українського радянського театру*. Київ : Мистецтво, 1970. С. 151–164.

33. Полякова І. Особливості музично-театрального руху в Галичині періоду кінця XIX – 30-х років XX ст. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ : Плай, 2001. Вип. III. С. 122–132.

34. Полякова І., Дейчаківська І. Діяльність Українського народного театру ім. Івана Тобілевича. *Вісник Прикарпатського університету*. "*Мистецтвознавство*". Івано-Франківськ : Плай, 2004. Вип. VI. С. 51–63.

35. Постійний руський театр ім. Шевченка в Станиславові. *Діло*. 1910. Чис. 115. 26 мая. С. 4 (Оповістки).

36. Протокол загальних зборів "Українського народнього театру ім. Івана Тобилевича в Станиславові", що відбулися 30 мая [1921 р.]… *Державний архів Івано-Франківської області*. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 43 (Листування зі Станиславівським воєводським управлінням та органами поліції про затвердження статутів і складу управ музично-театральних товариств в повіті). Арк. 71–71.

37. Романюк Л., Черепанин М. Музичне і театральне життя Станиславова (друга половина XIX – перша половина XX ст.). Івано-Франківськ, 2016. 508 с.

38. Росіков А., Станіславський М. Народження театру. *Прикарпатська правда*. Станіслав, 1945. № 46. 11 березня. С. 3.

39. Статут товариства "Український народний театр ім. Івана Тобілевича" в м. Станиславові. *Центральний державний історичний архів України у м. Львові.* Ф. 309 (Наукове товариство ім. Шевченка). Оп. 2. Спр. 227. Арк. 1–2.

40. Український драматичний театр. Нариси історії : у 2 т. Т. 1 : Дожовтневий період. Київ : Наук. думка, 1967 ; Т. 2 : Радянський період. Київ : Наук. думка, 1959.

41. Чарнецький С. Нарис історії українського театру в Галичині. Львів, 1934. 253 с.

42. Черепанин М. Музична культура Галичини (друга половина XIX – перша половина XX ст.) : монографія. Київ : Вежа, 1997. 328 с.

43. Barthes R. Critical Essays / trans. Richard Howard. Evanston : Northwestern University Press, 1972.

44. F.-Ski. Rewia teatru Tobilewicza. *Ziemia Stanisławowska*. Stanisławów, 1929. № 58. 20 stycznia. S. 8 (Ze sceny).

45. (Idem). Z życia Stanisławowskiego. (Od naszego korespondenta). *Chwila*. Lwów, 1929. № 3616 (18 kwietnia). S. 10.

46. [Mayer E.?]. Z teatru ukr. im. Tobilewicza. *Ziemia Stanisławowska*. Stanisławów, 1929. № 93. 15 września. S. 2 (Z teatrów).

47. Ständiges ruthenisches Theater. *Czernowitzer Tagblatt.* 1910, 29. Mai. (Stanislau).

48. Teatr im. Tobilewicza. *Ziemia Stanisławowska*. Stanisławów, 1929. № 56. 6 stycznia. S. 3 (Z życia Organizacji w Stanisławowie).

## References

1. Almanakh Stanyslavivskoi zemli : zb. materiialiv do istorii Stanyslavova i Stanyslavivshchyny. (1985). T. II. Niu-Iork ; Paryzh ; Sidnei ; Toronto [in Ukrainian].

2. Bonkovska, O. (2007). Teatralne mystetstvo na zakhidnoukrainskykh zemliakh u 1918–1939 rokakh. *Studii mystetstvoznavchi, 4 (20). Teatr. Muzyka. Kino*, 35–52 [in Ukrainian].

3. Vi. (1911). Z Stanyslavova. Inavhuratsyia ukrainskoho narodnoho teatru im. Ivana Tobylevycha. *Dilo, 42*, 4 (Pysma z kraiu) [in Ukrainian].

4. Haidabura, V. (1998). Teatr, zakhovanyi v arkhivakh: stsenichne mystetstvo v Ukraini periodu nimetsko-fashystskoi okupatsii (1941–1944). Kyiv : Mystetstvo [in Ukrainian].

5. Haidabura, V. (2004). Teatr mizh Hitlerom i Stalinym. Ukraina. 1941–1944. Doli myttsiv. Kyiv : Fakt [in Ukrainian].

6. Deineka, O. (1959, October 21). Pershi dni... *Prykarpatska pravda*. Ivano-Frankivsk, 207, 4 (U nas na Prykarpatti) [in Ukrainian].

7. Z Teatru im. I. Tobylevycha. (1931). Ukrainske zhyttia. Stanyslaviv, October 24, 21, 3 [in Ukrainian].

8. Zatvarska, R. (2001). Ivano-Frankivskyi oblasnyi ukrainskyi muzychno-dramatychnyi teatr im. Ivana Franka. Istoriia v dokumentakh, spohadakh, fotohrafiiakh. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

9. Zatvarska, R. (1997). Koryfei halytskykh teatriv. Kolomyia : Vik [in Ukrainian].

10. Ivano-Frankivsk. Entsyklopedychnyi slovnyk. (2010). Hanna Karas, Roman Dida, Mykhailo Holovatyi, Bohdan Havryliv. Ivano-Frankivsk : Nova Zoria [in Ukrainian].

11. Iz Stanyslavova. (1910). *Dilo, 250, 9* padolysta, pp. 6–7 (Opovistky) [in Ukrainian].

12. Kempe-Hosh, K. (1975). Teatr u moiemu zhytti. *Nash teatr. Knyha diiachiv ukrainskoho teatralnoho mystetstva 1915–1975* / za red. H. Luzhnytskoho i L. Poltavy. Niu-Iork ; Paryzh ; Sidnei ; Toronto : Obiednannia mysttsiv ukrainskoi stseny (OMUS), I, 629–657 [in Ukrainian].

13. Knyha reiestratsii tovarystv, orhanizatsii ta obiednan Stanislavskoho povitu. *Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti*. Fond 6 (Stanislavske povitove starostvo), opys. 1, sprava No. 49, arkush 48 [in Polish].

14. Kulturno-mystetska panorama Ivano-Frankivska : 350-richchiu nadannia mistu mahdeburzkoho prava prysviachuietstia : [kol. monohrafiia] (2012). Karas, H. (hol. avt. kol.), Dytchak, V., Monolatii, I., Dynamic, I. ta in. Ivano-Frankivsk : Misto [in Ukrainian].

15. Lavrentii, R. (2001). Heohrafiia vystupiv mandrivnoho teatru "Zahrava" pid kerivnytstvom Volodymyra Blavatskoho ta teatru imeni Tobilevycha pid kerivnytstvom Mykoly Bentsalia. "VIVAT ACADEMIA". *Vseukrainska studentska naukova konferentsiia z filolohii* (Lviv, 25–26 kvitnia 2001) : [zb. tez dop.]. Lviv, 44–47 [in Ukrainian].

16. Lavrentii, R. (2013). Novatorska vystava "Myna Mazailo" Mykoly Kulisha na stseni Ukrainskoho narodnoho teatru im. Ivana Tobilevycha u Stanislavovi (1930 rik, rezhyser V. Blavatskyi). *Visnyk Lvivskoho universitetu. Seriia mystetstvoznavstvo*. Lviv, 13, 227–243 [in Ukrainian].

17. Lavrentii, R. (2001, 2002). Ukrainskyi narodnyy teatr im. I. Tobilevycha. Do tvorchoho portreta. *Prostsenium : teatrozn. zhurn*. Lviv, 1, 67–73 ; 3(4), 105–108 [in Ukrainian].

18. Lavrentii, R. (2021). Ukrainskyi teatr Skhidnoi Halychyny 20–30-kh rokiv XX st.: protsesy modernizatsii: kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu : dys. na zdob. vch. stup. "kand. mystetstvoznav."... Kyiv. Retrieved from academia.edu [in Ukrainian].

19. Lavrentii, R. (2010). Ukrainski teatry Ivana Kohutiaka (1920–1939 rr.). *Visnyk NTSh* : Informatsiine vydannia Svitovoi Rady Naukovykh tovarystv im. Shevchenka. Lviv, 44 (osin–zyma), 31–35 [in Ukrainian].

20. Lavrentii, R. (2011). Ukrainski teatry pid kerivnytstvom Yuriia Kononeva (30-ti roky KhKh st.). *Visnyk NTSh* : Informatsiine vydannia Svitovoi Rady Naukovykh tovarystv im. Shevchenka. Lviv46 (osin–zyma), 47–50 [in Ukrainian].

21. Lyst Namisnytstva vid 4 lypnia 1921 roku do povitovoho starostva u Stanyslavovi shchodo tovarystva "Ukrainskyi narodnyi teatr imeni Ivana Tobilevycha u Stanyslavovi". *Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti*. Fond 6, opys, 1, sprava No. 43 (Lystuvannia zi Stanyslavivskym voievodskym upravlinniam ta orhanamy politsii pro zatverdzhennia statutiv i skladu uprav muzychno-teatralnykh tovarystv v poviti), arkush 63 [in Polish].

22. Luzhnytskyi, H. (1953). Blavatskyi yak rezhyser. *Kyiv* : zhurnal literatury i mystetstva. Filadelfiia, 1. Sichen–liutyi, 37–41 [in Ukrainian].

23. Luzhnytskyi, H. (2004). Ukrainskyi teatr pislia vyzvolnykh zmahan. Yoho zh. *Ukrainskyi teatr. Naukovi pratsi, statti, retsentsii* : zb. pr. Lviv, 1 : Naukovi pratsi, 254–314 [in Ukrainian].

24. Maksymenko, S. (2015). Ukrainskyi teatr u Lvovi v period nimetskoi okupatsii (1941–1944). Lviv, 328 [in Ukrainian].

25. Marynovych, A. (1939, November 15). Ukrainskyi teatr v m. Stanislavovi. *Radianska Ukraina*. Stanuslaviv, 43, 3 [in Ukrainian].

26. Masliuk, O. (2022). Kadrove zabezpechennia teatriv v Ukrainskii RSR (1943–1945 rr.). *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 53, 57–63 [in Ukrainian].

27. Melnyk, V. (1969, December 28). Shliakh teatru. *Prykarpatska pravda*. Ivano-Frankivsk, 255 (Verkhovynski vohni) [in Ukrainian].

28. Melnychuk-Luchko, L. (1961). Ternystym shliakhom. Z istorii zakhidnoukrainskoho teatru. Lviv : Knyzhkovo-zhurnalne vyd-vo [in Ukrainian].

29. Moie misto. Khrestomatiia z istorii Ivano-Frankivska. (2012) / upor. Ivan Monolatii. Ivano-Frankivsk : Lileia-NV [in Ukrainian].

30. Moroziuk, V. (2003). Halytskyi teatr imeni Ivana Tobilevycha. Yoho zh. U sviti mystetskykh char. Ivano-Frankivsk : Tipovit, 6–34 [in Ukrainian].

31. Nash teatr. Knyha diiachiv ukrainskoho teatralnoho mystetstva... (1975, 1992) / za red. H. Luzhnytskoho i L. Poltavy. Niu-Iork ; Paryzh ; Sidnei ; Toronto : Obiednannia mysttsiv ukrainskoi stseny (OMUS), I ; II [in Ukrainian].

32. [Pylypchuk, R.]. (1970). Zakhidnoukrainskyi teatr na shliakhu do vozziednannia. *Shliakhy i problemy rozvytku ukrainskoho radianskoho teatru*. Kyiv : Mystetstvo, 151–164 [in Ukrainian].

33. Poliakova, I. (2001). Osoblyvosti muzychno-teatralnoho rukhu v Halychyni periodu kintsia XIX – 30-kh rokiv XX st. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*. Ivano-Frankivsk : Plai, III, 122–132 [in Ukrainian].

34. Poliakova, I., Deichakivska, I. (2004). Diialnist Ukrainskoho narodnoho teatru im. Ivana Tobilevycha. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*. Ivano-Frankivsk : Plai, VI, 51–63 [in Ukrainian].

35. Postiinyi ruskyi teatr imeni Shevchenka v Stanyslavovi. (1910). *Dilo, 115*, 26 maia, 4 (Opovistky) [in Ukrainian].

36. Protokol zahalnykh zboriv "Ukrainskoho narodnoho teatru im. Ivana Tobylevycha v Stanyslavovi", shcho vidbulyxia 30 maia [1921 r.]… *Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti*. Fond 6, opys 1, sprava No. 43 (Lystuvannia zi Stanyslavivskym voievodskym upravlinniam ta orhanamy politsii pro zatverdzhennia statutiv i складу управ muzychno-teatralnykh tovarystv v poviti), arkush 71–71 zv. [in Ukrainian].

37. Romaniuk, L., Cherepanyn, M. (2016). Muzychne i teatralne zhyttia Stanyslavova (druha polovyna XIX – persha polovyna XX st.). Ivano-Frankivsk, 508 [in Ukrainian].

38. Rosikov, A., Stanislavskyi, M. (1945, March 11). Narodzhennia teatru. *Prykarpatska pravda*. Stanislav, 46, 3 [in Ukrainian].

39. Statut tovarystva "Ukrainskyi narodnyi teatr im. Ivana Tobilevycha" v m. Stanyslavovi. *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi*. Fond 309 (Naukove tovarystvo im. Shevchenka). Op. 2. Spr. 227. Ark. 1–2 [in Ukrainian].

40. Ukrainskyi dramatychnyi teatr. (1967, 1959). Narysy istorii : 2 t. T. 1 : Dozhovtnevyi period. Kyiv : Nauk. Dumka ; T. 2 : Radianskyi period. Kyiv : Nauk. dumka [in Ukrainian].

41. Charnetskyi, S. (1934). Narys istorii ukrainskoho teatru v Halychyni. Lviv, 253 [in Ukrainian].

42. Cherepanyn, M. (1997). Muzychna kultura Halychyny (druha polovyna XIX – persha polovyna XX st.) : monohrafia. Kyiv : Vezha [in Ukrainian].

43. Barthes, R. (1972). Critical Essays / trans. Richard Howard. Evanston : Northwestern University Press.

44. F.-Ski. (1929, January 20). Rewia teatru Tobilewicza. *Ziemia Stanisławowska*. Stanisławów, 58, 8 (Ze sceny) [in Polish].

45. (Idem). (1929, April 18). Z życia Stanisławowskiego. (Od naszego korespondenta). *Chwila*. Lwów, 3616, 10 [in Polish].

46. [Mayer, E.?]. (1929, September 15). Z teatru ukr. im. Tobilewicza. *Ziemia Stanisławowska*. Stanisławów, 93, 2 (Z teatrów) [in Polish].

47. Ständiges ruthenisches Theater. (1910, Mai 29). *Czernowitzer Tagblatt*. (Stanislau) [in German].

48. Teatr im. Tobilewicza. (1929). *Ziemia Stanisławowska*. Stanisławów, 56, January 6, 3 (Z życia Organizacji w Stanisławowie) [in Polish].

## UKRAINIAN PROFESSIONAL THEATER IN STANYSLAVIV (IVANO-FRANKIVSK): ON THE QUESTION OF CONTINUITY

**Roman LAVRENTII**

*Ivan Franko National University of Lviv,*
*Department of Theater Studies and Acting,*
*Faculty of Culture and Arts,*
*18 Valova Str., Lviv, Ukraine, 79008*
*e-mail: roman.lavrentii@lnu.edu.ua*

Based on archival materials, the recollections of theater figures, and publications in the Ukrainian and foreign press, the article analyzes the history of the development of professional Ukrainian theater life in Stanyslaviv (Ivano-Frankivsk). The key stages of its inception are traced: from the public declaration of intent (May 1910) and the founding of the specialized Drama Society (October 1910) to the opening of an amateur theater under its auspices (February 1911), which served as the nucleus for developing a permanent professional institution in the city. The study identifies the key factors shaping the subsequent activities of the "Ivan Tobilevych Ukrainian People's Theater" Society and the professionalization of various theater troupes operating under its patronage (1911–1939). Particular attention is paid to the continuity of theatrical traditions (as well as individual acting and directing trajectories) from the interwar period – specifically within the work of the Ivan Franko Ukrainian Theater in Stanyslaviv during the first Soviet occupation of Western Ukrainian lands (1939–1941), the German occupation (1941–1944), and the postwar theatrical life of Ivano-Frankivsk.

The relevance of this study stems from the insufficient research into the history of professional Ukrainian theater in Ivano-Frankivsk–a gap caused by the topic being taboo in Soviet theater studies, the destruction of documentary sources, and the enforced silence of witnesses until the late 1980s, as well as by the excessive mythologization of the subject in popular scholarly publications during the early years of Ukraine's independence. Furthermore, the scholarly reconstruction of the city's theatrical life throughout the turbulent twentieth century – viewed as a cultural process that is undeniably marked by discontinuities yet remains integral in its continuity – serves today as a vital tool for the decolonization of national consciousness.

*Keywords:* the professional theater, regional centers in Galicia, Volodymyr Yanovych, Kost Vyshnevskyi, the Ivan Tobilevych Ukrainian National Theater, Volodymyr Blavatskyi, Mykola Bentsal, Stanislavskyi (Ivano-Frankivsk) Ivan Franko Ukrainian Theater, Frankivsk Drama Theater.

Стаття надійшла до редколегії 01.08.2026 р.
Прийнята до друку 29.08.2026 р.
Опублікована 11.11.2026 р.